

בעזרת

# חדש החגים

תקציר הלכות ומנהגים לראש השנה

לה"ו

שם: .....

משפחה: .....



תלמוד תורה "תפארת מנחם" חב"ד ליובאוויטש

רח' נדבורנא 2 ביתר עילית

טל (רב קווי) 02-5802-770 פקס: 02-5802-773

Email: [tmchbi@gmail.com](mailto:tmchbi@gmail.com)

## 30 יום קודם החג

חכמים ראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים, שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל, כדי להזכיר לעם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרות לקרבן – ויהיה להם שהות כל השלשים יום.

תקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב בית המקדש – שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל שלשים יום לפניו – כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשו.

ובדורות הללו, שאין החכם שונה לתלמידיו הלכות, לפי שהכל כתוב בספר – מצוה על כל אחד ואחד ללמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

### תשובה

באהבת ה' לעמו ישראל, נתן לנו רב טוב, וצוה עלינו לחזור בתשובה שלמה – כל עת אשר יחטא האדם.

ואף על פי שהתשובה טובה היא בכל זמן ובכל עת, הרי במיוחד נבחר אלול בתור חדש התשובה. כי חדש זה מסגל ביותר, ותשובת האדם מתקבלת בחדש זה יותר מכל ימות השנה. כי ימים אלו ימי רצון הם מאז נבחרנו ונהיינו לעם. וכל כך למה? כי בזמן אשר חטאו ישראל בעגל, והלוחות נשתברו, עלה משה להר סיני לבקש סליחה בעד עמו ישראל. אבל עדין לא נתרצה להם הקדוש-ברוך-הוא עד שעלה משה על ההר בשלישית בראש חדש אלול ונשתתה בהר עד יום הכפורים, וירד ביום זה והביא לישראל את הבשורה הטובה מאת ה': "סלחתי כדברייך".

על בן צריך כל יהודי בימים אלו להתכונן לקראת יום הדין האלוקי בראש השנה, וראשית ההכנה הוא בחדש ימים שלפניו בן – בחדש אלול, על ידי תשובה, תפלה וצדקה.

ובשעה שיהודי חוזר בתשובה באמת ובתמים, ומעורר בקרבו פנימה אור האהבה הפנימית שלו כלפי הקדוש-ברוך-הוא ומתקרב אליו בלב שלם, אזי מתעוררת בבניכול, גם אצל הקדוש-ברוך-הוא אהבתו לעמו ישראל, והוא מקבל את תשובתם.

רמז על כך אנו מוצאים בפסוק (שיר השירים ג) **אני לדודי ודודי לי** (ראשי התבות מצטרפות לשם החדש: אלול). כאשר אני מתקרב לדודי, שומע ומצית למצוותיו, אזי מתקרב גם דודי לי. מאיר ה' פניו אל האדם, סולח לעוונותיו וממלא את בקשותיו.

את הסגולה המיוחדת של ימי חדש אלול, מסביר אדמו"ר הזקן: **"משל למלך שקדם בואו לעיר יוצאים אנשי העיר לקראתו ומקבלים פניו בשדה, ואז רשאי כל מי שרוצה, לצאת ולהקביל את פניו, והוא מקבל את כלם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכלם"**.

בשעה שהמלך נמצא בהיכלו אין אפשרות לכל אדם להכנס אליו, ויש צורך בהכנות רבות לכך, ואילו פשהמלך יוצא אל העם בשדה, הרי למרות שאינו מופיע שם במלא תפארתו, ישנו כאן היתרון בעבודה שכל אחד רשאי לדבר בעצמו אל המלך והמלך מצדו מקבל את כלם בסבר פנים יפות וממלא בקשתם.

כך בימי חדש אלול מתגלה הקדוש-ברוך-הוא – מלך העולם, אל כל יהודי ויהודי ואפלו הוא "בשדה", אפלו לא הכין עצמו כראוי לקראת המלך, נותן ה' אפשרות לכל אחד לגשת אל הקדוש.

הדרישה והתביעה מהאדם היא רק שירצה לגשת אל המלך, כלומר לקבל על עצמו על מלכות שמים.



אלול = חפוש (בארמית)

ובכן בחדש אלול "נחפשה דרכינו ונחקרה, ונשובה  
עד-ה"  
בחדש אלול יש לעורר חשבון הנפש וכן יש להשתדל  
למלא את שהחסירו במשך השנה בלה.

מדוע?

מעשה בעקרת בית שמדי בקר היתה קונה בחנות המכלת בהקפה את צרכי משפחתה, והיתה מסימת תמיד: "תרשם את זה".  
בסוף כל חודש היתה דורשת את סכום החשבון ומשלמת אותו. החנוני אמנם היה מעדיף שתשלם במקום אך סמך על ישרה שבסוף החודש תפרע את חובה.  
חלפו חודשים מספר, וארע שבעלה של אותה עקרת בית לא קבל את כל משפחתו. הפעם נמנע ממנה לפרע לחנוני את כל התשלום המגיע לו. פנתה אליו ובקשה שיאיל כרגע לקבל רק כשני שלישי החוב ואת היתרה תשלם בעזרת ה'. למחרת בבקר פשבא לקנות כדרכה מימים ימימה, לא מנע בעדה, כי האמין לה הואיל והוכיחה את עצמה בחדשים שחלפו. אך אילו היתה באה בכל בקר לקנות בהקפה, ובסוף החודש לא היתה מופיעה כלל לסלק את החוב, לא היה החנוני מסכים למכר לה בהקפה.

\* \* \*  
\*

בני ישראל - הקונים, הקדוש-ברוך-הוא - החנוני. מדי יום ביומו קונים אנו ממנו חיים, בריאות, פרנסה, ואנו מתחייבים "לשלם" תמורתם בקיום המצוות.

רצוי היה אילו היינו תמיד פורעים את חובותינו מיד. אך תמיד נתנת ההזדמנות להשלים - לשוב בתשובה.

ראש השנה קרב. ביום זה דן אותנו בעל החנות ובמדה שאנו התנהגנו - ינהג עמנו: האם נהגנו להשיב את חובותינו מיד? או לפרע אותם לאחר מכן? או לא לשלם בכלל?

לכן בחדש אלול, עלינו לערוך סבום מעשינו בשנה החולפת: מה החסרנו? מה עלינו להתחיל להשלים? והאלוקים "יתחשב" בהשתדלותנו ובכונותינו האמתיות - שהרי ברצוננו להמשיך "לפרע" אותם גם לאחר ראש השנה.



## ראש השנה – שני ימים

"בחדש השביעי באחד לחדש, יהיה לכם שבתון--זכרון  
תרועה, מקרא-קדש" (ויקרא כ"ג)  
מן התורה ראש השנה הוא יום אחד בלבד שנאמר "באחד  
לחדש", ומדרבנן הוא שיום טוב של ראש השנה יהיה שני ימים  
בכל מקום.

### וטעם הדבר:

בזמן שבית המקדש היה קיים, כשהיו בית דין מקדשים את החדש על פי עדים שראו את מולד הלבנה, היו שלוחים יוצאים לכל מושבות בני ישראל בחדשים שיש בהם מועדים, להודיעם שנתקדש החדש, כדי שידעו מתי חלים המועדים. בחוץ לארץ היו מקומות רבים שהשלוחים לא הצליחו להגיע לשם לפני החג, לכן קבעו בחוץ לארץ שני ימים טובים בכל חג – מפני הספק, שראית המולד יכולה להיות רק בהפרש של יום אחד (או יום ל' או ל"א) וביום טוב של ראש השנה אף ברב ארץ ישראל לא ידעו אם קדשו בית דין את החדש, שאין השלוחים יוצאים ביום טוב.

אף בירושלים עצמה נהגו תמיד קדושת יום טוב ביום הראשון בערב מיד לפני בוא העדים, מפני הספק, שמא יבאו למחר בבקר להעיד שראו את מולד הלבנה, ויהיה יום זה ראש השנה, ונמצא למפרע שנהגו מנהג חול בליל ראש השנה.

ואם אכן לא באו העדים עד אחר זמן מנחה – היינו שכבר הקריבו קרבן תמיד של בין הערבים, והלויים כבר אמרו שיר של חול כי היו סבורים שלא יבואו העדים עוד היום – התקינו חכמים שלא יהיו בית הדין מקבלים אותם, ויהיה אותו היום מחדש העבר למנות אותו יום שלשים של אלול, ויום המחרת יהיה ראש השנה מן התורה. ואף על פי כן לא היו מזלזלים ביום ראשון והיו גומרים אותו באסורו בקדושת יום טוב עד הלילה מדברי סופרים (=מתקנת חכמים), כיוון שמן הדין היה הוא ראוי להיות יום טוב מן התורה, אלא שניתן רשות לבית דין לדחותו למחר, ולכן תקנו שאלו שני הימים יהיו קדושה אחת – יום טוב הראשון מתקנת חכמים ויום טוב השני מהתורה.

ואם באו העדים לפני הקרבת התמיד של בין הערבים ונתקבלו בבית דין, אז היה יום טוב של ראש השנה בירושלים אותו יום בלבד.

על פי זה, בירושלים היה הספק בתחלת היום הראשון – אם הוא יום טוב מתקנת חכמים או מהתורה, אבל בקדושת יום טוב לא היה ספק כלל, כי היום הראשון בודאי היה קדוש, אם יתקבלו העדים אם לא.

אבל חוץ לירושלים, שלא הגיעה אליהם הידיעה איזה יום נתקדש (שהיה אסור לשלח שלוחים חוץ לתחם ביום טוב) ממילא לא ידעו אם היום הראשון בלבד הוא יום טוב של ראש השנה, או גם היום השני. ולכן חוץ לירושלים, בכל הארץ וגם בחוץ לארץ, שמרו את שני הימים בקדושת יום טוב.

וגם היום שקובעים ראש חדש על פי החשבון – וממילא יום טוב הראשון של ראש השנה הוא ודאי מהתורה – מפל מקום מדרבנן עושים גם יום השני ליום טוב של ראש השנה בכל הארצות, כולל גם ירושלים, כיון שצריכים לקיים מנהג אבותינו. ובמים ההם בזמן הסנהדרין גם בירושלים לפעמים עשו שני הימים ליום טוב וגם החמירו ששני ימים אלו יהיו קדושה אחת כמו שהיה בימים ההם בירושלים.

יום טוב של ראש השנה קדשתו חמורה בשל תורה, ומה שאסור בראשון אסור בשני – חכמינו זכרונם לברכה קראו לשני הימים "יומא אריכתא" כלומר: יום אחד ארץ שקדשתם שוה.

(אולם לענין הכנת צרכי אכל נפש, דינם כשני ימים, ואסור להכין ולבשל (בדרך המתרת ביום טוב) מיום הראשון ליום השני).



## שמות החג

יום תרועה  
יום הזכרון  
יום הדין  
ראש השנה

על שם התקיעות בשופר ביום זה.  
משום שביום זה נזכרים ונפקדים כל באי עולם.  
מפני שבו נדונים כל בני אדם לפי מעשיהם.  
כשם שהראש מנהיג את כל האיברים בגוף  
האדם, כך מצבו הרוחני של היהודי בראש השנה  
ישפיע עליו וינהיג אותו במשך השנה בלה.  
כפי העם נקרא גם - ימים נוראים

## ראש השנה

מדוע לא נקבע ראש השנה בכ"ה באולול - שהוא יום ראשון למעשה בראשית, ונקבע דוקא ליום ו' למעשה בראשית, שהוא יום בראת אדם הראשון?

"סוף מעשה במחשבה תחלה", כתיב: "בראשית ברא אלוקים..." ורבותינו דרשו: "בראשית = ב' ראשית = בשביל ראשית. בשביל התורה שנקראת "ראשית דרכו" בשביל ישראל שנקראו "ראשית תבואתה" התורה והאדם הם התכלית והפונה בבריאת העולם. ראש השנה הוא יום בראת אדם הראשון, שהוא מחיב בקיום המצוות. ולכן, היום הראשון בו נשלמה בכונה והתכלית הבריאה - ראש השנה.

\* \* \*

כ"ה באולול נברא העולם - ובראש השנה נברא אדם הראשון וצווהו בו ביום שלא לאכל מעץ הדעת, ועבר על צויו, ונדון ויצא בגזר דין של חסד מלפני הקדוש ברוך הוא. אמר לו: אתה סימן לבניך, כשם שנכנסת לפני בדין ביום זה ויצאת בחסד, כך עתידים בניך להיות נכנסים לפני, ויוצאים מלפני בחסד.

## דיני ומנהגי חב"ד ערב ראש השנה וראש השנה

יום רביעי כ"ט באולול, ערב ראש-השנה.

בקריאת-שמע שעל-המטה, ביום שלישי בלילה אור ליום רביעי, אומרים תחנון.

בסליחות אומרים תחנון (=ודוי) אפלו לאחר עלות-השחר, אבל לא בתפלה.

היום אין תוקעים בשופר, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור.

אחרי התפלה אומרים סדר התרת נדרים, במנין עשרה אנשים בשרים (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלשה).

\* לפני שיוצאים מבית-הכנסת ויבבל מקום אפשרי, יש להודיע ולפרסם שתיבים לעשות היום ערוב תבשילין.

\* נוהגים לכתב פ"נ (הנשואים - כמובן בתגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה

לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו,

ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון.



נוהגים להשתטח על קברי צדיקים.

מסתפרים, וטובלים במקוה טהרה לכבוד החג.

\* כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הדור נוסף לפני כל ראש-השנה. ובהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הדור] במצות עשה, וזהירות בסג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה".

משעה אחת קדם תפלת המנחה עד תפלת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקד כל אחד ואחד באמירת תהלים לילה ויום.

הנוהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה.

לפנות ערב לובשים בגדים נאים וחשובים, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במדת הרחמים.

יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' דראש-השנה. השנה יש לדאג להדליק ממנו ביום השני של החג נר נוסף, שידלק עד שעת הדלקת הנרות ביום ב' דראש-השנה, ערב שבת טובה.

הנוהגים להדליק "נר תשובה" כמנהג בית הרב, וחוששים להדליקו ביום-טוב, ידליקו היום נר הדולק כמה ימים.

## ערוב תבשילין

יום טוב שחל להיות בערב שבת (ביום ששי) אסור לבשל בו (באפן המתר בחג) או לעשות בו כל מלאכה המתרת ביום טוב בהכנה ליום המחרת – יום השבת, אלא אם בן יעשה "ערוב תבשילין" בערב יום טוב לפני הדלקת הנרות.

כלומר: אם ראש השנה חל בימי חמישי וששי, חייב לעשות "ערוב תבשילין" ביום רביעי – ערב ראש השנה קדם הדלקת הנרות, כדי שיוכל להכין ביום ששי לשבת באפן שמותר בחג.

### מי מערב?

מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול עיר לערב על כל בני עירו כדי שישמך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח ערוב ואבד לו וכן עם הארץ שאינו יודע לערב.

אבל מי שהיה לו פנאי לערב – ומחמת עצלותו, שאינו חרד על דבר ה', שכח ולא ערב – בין שלא היה אנוס בשכחה זו, אלא עצלותו גרמה לו לשכוח – נקרא פושע ואינו יוצא בערובו של גדול העיר (אף על פי שהתבונן הגדול להוציאו).

ואם לא שכח כלל, אלא שסמך על ערובו של גדול העיר או על אדם אחר (שהתבונן להוציאו בערובו) – אינו יוצא בערוב זה, כי כל אדם חייב לערב בעצמו.

### פיצד מערב?

לזקת חלה ותבשיל (כגון בשר, דגים או ביצה) מבשיל, בשעור "כזית".

1. נותן את החלה והתבשיל ביד בן אדם אחר (ועל-ידי זה מזכה לכל הקהל) ואומר "אני מזכה לכל מי שרוצה לזכות ולסמוך על ערוב זה."



2. הזוכה (המקבל) מגביה טפח, ואחר כך הנותן לוקח בחזרה מיד הזוכה.

3. מברך "אשר קדשנו במצוותיו... על מצות ערוב".

4. מוסיפים את המדפס בסדור, שמוכנו בלשון הקדש:

בזה הערוב יהא מתר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת.

### דיני הערוב

- נאכל או נאבד התבשיל (שהוא עקר הערוב) קדם הכנת מאכלי השבת – אסור לבשל או לעשות שאר מלאכות לשבת (אלא אם בן נשאר ממנו "כזית" הראוי לאכילה).
- המאכלים שמבשלים לשבת בחג, צריכים להתבשל עד שיהיו שליש (1/3) מבשל לפני כניסת השבת, כדי שיהיו ראויים קצת לצורך יום טוב.
- נוהגים לאכל את החלה של הערוב בסעודה שלישית של שבת.
- מצוה מן המבחר להמתין מלאכל הפת של ערוב תבשילין עד אחת מסעודות שבת כדי לבצע עליו (אם הוא כפר שלם) – שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת.
- ויש נוהגים שלא לבצע עליו עד סעודה שלישית של שבת כדי לעשות בו מצוות הרבה – שמניחים זה הפכר ללחם משנה בסעודה הראשונה ובסעודה השנייה של שבת, ובסעודה השלישית בוצעים עליו.

### כניסת החג

קדם הדלקת נרות החג יש "להכין" אש לצורך הדלקת הנרות שלמחרת בלילה (וגם לצורך הדלקת הנרות של שבת – אם ראש השנה חל בימי חמישי ויששי), משום שביום טוב אסור להדליק אש, אך מתר להעביר אש מאש הקימת מלפני כניסת החג לצורך זה (וגם לצורך חמום מאכל החג בחג באפן שמותר) משאירים להבת גז או מנורת נפט, גר זפרון וכדומה.

### סדר הדלקת נרות החג

- מדליקים את הנרות על שלחן החג.
- מכסים את העינים ואומרים את ברכת הנרות: "אשר קדשנו... להדליק גר של יום הזכרון" וברכת "שהחיינו".
- מסירים את הידים מהעינים ונהנים מאור הנרות.

### הטעם:

1. משום כבוד יום טוב, והיינו שהוא מכבוד היום שידלקו נרות בבית.
2. משום ענג יום טוב, שנתרבה ענג יום טוב בשעת אכילה כשיש שם גר לראות מה שאכלים שבזה נהנים יותר מהמאכלים.
3. משום שלום בית, שעל-ידי האור בבית יכולים לילך בלי להבשל באיזה דבר.



## הלכות יום טוב

מזמן הדלקת נרות בערב ראש השנה עד מוצאי ראש השנה חלים הלכות יום טוב:

ביום טוב אסור לעשות "מלאכה" כמו שאסור לעשות בשבת, אך:

א. מתר להעביר אש הדולקת מלפני בניסת החג. מתר גם להגדיל את האש, אבל אסור להוליד אש חדשה, כגון על-ידי שפשוף גפרור, הפעלת מצית וכדו'.

כמו כן אסור לכבות אש ביום טוב. לכן, אם מעבירים אש באמצעות גפרור, יש להזהר לאחר ההדלקה שלא לכבות או לזרק את הגפרור, אלא להניחו בזהירות כדי שיכבה מאליו.

הקטנת להבה היא בכלל כבוי ואסורה.

ב. מתר לבשל על אש הדולקת מלפני בניסת החג, אך אסור להקטין או לכבות את האש. (יש לבשל בחג רק דבר שטעמו נפגם אם נעשה בערב יום טוב, ולכן הוא טוב יותר בשנעשה באותו יום).

ג. מתר לטלטל בחוץ לצורך החג, אף אם אין ערוב במקום. (כמובן שיום טוב החל בשבת אסורין בו כל המלאכות כמו בשבת).

### הטעם:

" וקראתם בעצם היום הזה, מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה, לא תעשו..." נאמר כאן בתורה

"מלאכת עבודה", ולא נאמר כל מלאכה, כמו בשבת, לפי שצרכי אכל נפש מתר לעשות ביום טוב כמו שכתוב

(שמות ל"ב) "אך אשר יאכל לכל-נפש, הוא לבדו יעשה לכם" אבל שאר מלאכות אסור לעשות ביום טוב כמו

בשבת, (ואף-על-פי שהתורה התירה את המלאכות של צורך אכל נפש, אינו מתר מדרבנן לעשות אלא מלאכות: א.

שאינן טוב לעשותן מערב יום טוב. ב. שהם לצורך אותו יום).

## תפלת ראש השנה

בתפלת "שמונה עשרה" מתפלת ערבית ליל ראשון של ראש השנה עד תפלת נעילה ביום הכפורים מוסיפים:

א. בברכת "מגן אברהם" מוסיפים "זכרנו לחיים"

ב. בברכת "מתיה המתים" מוסיפים "מי כמוך".

שכח ולא אמר "זכרנו" או "מי כמוך" ולא נזכר עד שאמר "ברוך אתה ה'" של אותה ברכה – אינו חוזר

ג. את הברכה השלישית מסיימים "ברוך אתה ה' המלך הקדוש".

טעה וסיים "האל הקדוש", או שהוא מספק אם אמר "המלך הקדוש", ונזכר תוך כדי דבור (זמן מועט כדי לומר "שלוש

עליך רבי") ועדיין לא התחיל בברכה שלאחריה, יאמר מיד "המלך הקדוש" וידוי. – אם נזכר לאחר "כדי דבור" או

לאחר שהתחיל בברכה אחרת – חוזר לראש תפלת העמידה.

ד. ביום חול בברכת "השיבה שופטנו" מסיימים "ברוך אתה ה' המלך המשפט".





שִׁבְחַת וְסִימַת "מְלֶכֶת אוֹהֵב" וְנִזְכָּר תוֹךְ כְּדֵי דְבוּר יֹאמֵר מִיָּד "הַמְּלֶכֶת הַמְּשֻׁפֵּט" אֲךָ אִם נִזְכָּר לְאַחַר "כְּדֵי דְבוּר" אוֹ לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל בְּבִרְכָה הָאַחֲרֵת, אֵינּוּ חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַבְּרָכָה אוֹ לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה, אֲלָא מִמְּשִׁיךְ בַּתְּפִלָּה (וְלְאַחַר שֶׁמְסִימַת תְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה טוֹב שִׁיחֹזֵר עַל הַתְּפִלָּה בְּתוֹר "תְּפִלַּת נְדָבָה")

ה. בְּבִרְכַת "מוֹדִים" מוֹסִיפִים "וּכְתוּב לְחַיִּים".

ו. בְּבִרְכַת "שְׁשֵׁים שְׁלוֹם" מוֹסִיפִים "וּבִסְפָר הַחַיִּים".

אִם שִׁבְחַת לּוֹמֵר וְנִזְכָּר לְאַחַר שֶׁאָמַר "בְּרוּךְ אַתָּה" בְּסִימַת הַבְּרָכָה – אֵינּוּ חוֹזֵר.

ז. בְּסִימַת תְּפִלַּת הָעֲמִידָה אוֹמְרִים "עוֹשֶׂה הַשְּׁלוֹם" (בְּמָקוֹם "שְׁלוֹם")

בְּלֵיל א' שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאַחַר תְּפִלַּת עֲרֵבִית מְבָרְכִים אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְאֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ בְּבִרְכַת:

"לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכְתֵּב וְתַחַתֶּם"

לְאִשָּׁה: "לְשָׁנָה טוֹבָה תִּכְתֵּבִי וְתַחַתְּמִי".

## סְעוּדַת יוֹם טוֹב

קְדוּשָׁה

מְקַדְּשִׁים עַל הַיַּיִן קְדוּשָׁה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

"סְבִרִי מִרְנֵן בְּרוּךְ אַתָּה ה'... בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן".

"בְּרוּךְ אַתָּה... אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ... בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְלֶכֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְכָּרוֹן".

"בְּרוּךְ אַתָּה... שֶׁחֲחִינּוּ... לְזִמְן הַזֶּה". (לְזִמְן-בְּחִירִיק)

כְּתוּב: "זְכוּר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ". מִכָּאֵן לְמִדּוֹ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה שֶׁצְרִיכִים לְהִזְכִּיר מְקַדְּשֵׁת שַׁבַּת בְּיוֹם

הַשַּׁבָּת וְחֲבִיבוֹנוּ חֲכָמִים לְהִזְכִּירָהּ בְּחִילָתָהּ וְעַל הַכּוֹס.

קְדוּשָׁה יוֹם טוֹב – מְדַרְבְּנָן הוּא, אֲךָ הִלְכוּתֵנוּ בְּהִלְכוֹת קְדוּשַׁת שַׁבַּת.

נְטִילַת יָדַיִם – לֶחֶם מִשְׁנָה

נוֹטְלִים יָדַיִם לְסְעוּדָה וּמְבָרְכִים בְּרַכַּת "הַמּוֹצִיא" עַל "לֶחֶם מִשְׁנָה" (שְׁתֵּי חֲלוֹת שְׁלֵמוֹת). טוֹבְלִים אֶת פְּרוֹסַת "הַמּוֹצִיא" בְּדָבָשׁ.



תקנת חכמינו זכרונם לברכה, זכר למן שיירד בערבי שבתות כפלים ממה שיירד בכל יום, כמו שנאמר: "ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה", ועל שם פסוק זה נקראים שני הלחמים בשם "לחם משנה". טובלים בדבש – סימן שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

### תפוח בדבש

נוהגים לאכול בליל א' של ראש השנה, בתחלת הסעודה תפוח מתוק טבול בדבש. על התפוח מברכים "בורא פרי העץ" ואומרים לפני שטועמים.

"יהי רצון מלפניך שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה"

בדבר ברפת בורא פרי העץ, שמברכים בליל ראש השנה על תפוח מתוק. ישנה מחלקת האם היא פוטרת את ברפת בורא פרי העץ של קנוח סעודה. ולזה נהג כ"ק אדמו"ר (מהרי"צ) נ"ע לכוון שלא לפטר בברכתו על התפוח גם את קנוח הסעודה והיה מברך שנית (ע"פ ספר השיחות התש"ב)

### דגים

אוכלים ראש איל. ואם אין ראש איל, אוכלים ראש כבש, ואם אין אוכלים ראש אחר (כמו של דגים). ואומרים:

"שנהיה לראש ולא לאגב", "שנפרה ונרבה בדגים"

ראש איל זכר לאילו של יצחק.

### רמון

נוהגים לאכול רמונים ואומרים:

"שירבו זכויותינו ברמון".

נוהגים לאכול בשר שמן ולשתות דבש וכל מיני מתיקה.

לאכול בשר שמן ולשתות דבש, כדי שתהא השנה הזאת מתוקה ושמנה. וכן כתוב: "... אכלו משמנים ושתו ממתקים" (נחמיה ח'),

נוהגים שלא לאכול בשני ימי ראש השנה דברים חמוצים ומרירים.

יש המדקדקים שלא לאכול אגוזים ואגוזי לוז (אגוזים קטנים).

כי "אגוז" בגימטריה "חטא"

ומפני שהם מרבים ביחה וניעה ומבטלים את התפלה

### ברפת המזון

ברפת המזון עם שנויים ותוספות אלה:

- "רוענו" (במקום "רענו")
- "יעלה ויבוא"
- "הרחמן הוא ינחילנו ליום שכלו טוב"
- "הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה"



בליל ראש השנה, אם שכח לומר "יעלה ויבוא" ונזכר לאחר שהתחיל ברכת "הטוב והמטיב" (אפלו לא אמר אלא תבת "ברוך" בלבד) חוזר לראש ברכת המזון (בסעודת היום אינו חוזר)

## תפלת שחרית

לאחר ברכת ישתבח מוסיפים "שיר המעלות ממעמקים.." (תהלים ק"ל)

בשחל ראש השנה ביום חול – לאחר הברכה "יוצר אור ובורא חשך" אומרים "המאיר לארץ" במקום לומר "הכל יודוך" ואחר-כך ממשיכים "תתברך לנצח".

בשחל ראש השנה בחול אחרי חזרת השליח צבור, אומרים תפלת "אבינו מלכנו".

אין אומרים הלל בראש השנה.

"שנינו בגמרא: מעשה ברבי אלעזר שירד לפני התבה (בשנת בצרת) ואמר 24 ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אבינו אתה. אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה וכו' מיד נענה וירדו גשמים" (תענית כ"ה) כיון שראו חכמים כחה של תפלה זו הוסיפו עליה ותקנו לאמרה בראש השנה ביום הכפורים ובעשרת ימי תשובה בשחרית ובמנחה.

כן נוהגים לאמרה גם בתענית צבור.

"אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא: רבונו של עולם, מפני מה אין ישראל אומרים לפניך שירה בראש השנה ויום הכפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים שירה?" (ראש השנה ל', ב).

## תקיעת שופר

יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כ"ט)

א. מצוות עשה מן התורה לשמע תרועת שופר בראש השנה.

ב. מצוה מן המבחר לתקוע בשופר של איל.

ג. זמן תקיעת שופר: ביום משעת הנץ החמה עד שקיעת החמה.

ד. התוקע מברך "לשמע קול שופר" – שהמצוה בשמיעה ולא בתקיעה ו"שהחנינו". בשהתוקע אומר את הברכות, אל יאמרו הקהל "ברוך הוא וברוך שמו" כדין השומע ברכה שגם הוא צריך לצאת בברכה זאת, אך ישמעו היטב את הברכות, ואחר כל ברכה יאמרו בכונה "אמן".

ה. התוקע צריך לבגוד להוציא את השומעים ידי חובתם (הן בברכות והן בתקיעות) והשומעים צריכים לבגוד לצאת ידי חובתם. לא התפונ התוקע להוציא את השומע לצאת, לא קים המצוה.

ו. צריך להאזין היטב לתקיעות ואין להפסיק, בשיחה מתחילת הברכות ועד לאחר התקיעות בסיום חזרת תפלת מוסף.

ז. מדין תורה חייבים לשמע תשע תקיעות בלבד, אך כדי לצאת מכל ספק תקנו חכמינו זכרונם לברכה שחייבים לשמע שלשים תקיעות.



## סדר התקיעות

- אומרים "למנצח לבני קורח" שבע פעמים.
- התוקע אומר "מן המצר" פסוק פסוק, והקהל חוזר אחריו.
- התוקע מברך "ברוך אתה ה'... לשמע קול שופר" וגם "שהחינו".
- התוקע תוקע בשופר.
- אומרים "ובכן יהי רצון מלפניך..."
- אומרים את שלשת הפסוקים "אשרי העם", "בשמך", ו"כי תפארת".

אצל הרב, מנחים על שלחן הקריאה כל פתקי ה"פדיון נפש" שקבל לקראת ראש השנה, ולפני ברכות התקיעות הוא מתכופף אליהם ומכסה בטליתו את פניו ואת הפתקים. כך הוא שוהה זמן מסוים לדריכות הקהל השרוי בדממה.

- תוקעים גם בתפלת מוסף.
- יש נוהגים לשמע מאה, קולות של שופר בסך הכל.
- מי שאינו יכול ללכת לבית הכנסת לשמע התקיעות, חיב לשמע או לתקע לבדו בביתו.

## טעם התקיעות

אמר רבי יצחק: למה תוקעים בראש השנה? הקדוש-ברוך-הוא אמר תיקעו! (ראש השנה)  
"אף-על-פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בה כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם. חפשו במעשיכם וחרו בתשובה, וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והשיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזב כל אחד מכם את דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה." (רמב"ם, הלכות תשובה)

## ... בשופר של איל - לזכר עקדת יצחק.

"אמר הקדוש-ברוך-הוא: תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקדת יצחק בן אברהם, ומעלה, אני עליכם כאלו עקדתם עצמכם לפני" (מסכת ראש השנה)

ולמה נהגו את סדר התקיעות בצבור אחרי שחרית וקריאת התורה - במוסף ולא בשחרית?

משום מעשה שהיה:

פעם אחת, שעת גזירה היתה לישראל, שרדפום שונאיהם וחושדים שרוצים לעשות מלחמה עמהם, פיון שראו לישראל שמתבנסים בבית הכנסת ותוקעים בשופר, דמו שמתאספים לתקע תרועת המלחמה ובקשו להרגם.

לכך תקנו אחר-כך תקיעות וברכות במוסף, שבשוראים לישראל שהם קוראים "שמע" ומתפללים וקוראים בתורה ואחר-כך תוקעים, אומרים: עסק של מצוה היא זו לישראל ולא עסק של תקיעת מלחמה.

